

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської філології та світової літератури імені професора Олега
Мішукова**

**СЦЕНАРІЙ РОЗВИТКУ АНГЛОМОВНОГО ДІАЛОГІЧНОГО
МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ В РАМКАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПІД
ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КРАЇНОЗНАВСТВО»**

Кваліфікаційна робота (проект)

На здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: здобувачка 2 курсу 08-251 М групи

Спеціальності: 014 Середня освіта,

014.021 Англійська мова і література

Освітньо-професійної (наукової) програми

Середня освіта (Англійська мова і література)

Бибик Тетяна Григорівна

Керівниця доктор філологічних наук,

професорка Співаковська Євгенія Олександрівна

Рецензентка кандидатка педагогічних наук,

доцентка Гоштанар Ірина Вікторівна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ВМІНЬ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІВ	7
1.1. Ключові дефініції і проблеми дослідження	7
1.2. Психолого-лінгвістичні особливості, структура й характеристика діалогічних умінь студентів-філологів	12
1.3. Стан опанування діалогічного мовлення в практиці вузів України та за кордоном	19
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ- ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ЕЛЕКТРОНИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КРАЇНОЗНАВСТВО» АНГЛОМОВНИХ КРАЇН	26
2.1. Методи розвитку вмінь англомовного діалогічного мовлення	26
2.2. Розробка комплексу вправ і завдань для навчання діалогічного мовлення	30
2.3. Цифровий інструментарій використання інноваційних технологій у процесі розвитку й удосконалення діалогічних умінь студентів-філологів	46
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТКИ.....	61

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи. У наш час науково-технічного прогресу, наслідками якого є розширення міжнародних контактів, обмін новітніми науковими досягненнями, особливо важливого значення набуває вільне володіння іноземною, зокрема англійською мовою. Україна проводить активну міжнародну діяльність, а в сучасних умовах війни ця діяльність стала ще більш важливою. Ми хочемо, щоб нас чули інші країни, допомагали в боротьбі з ворогом. Тому без знання іноземних мов, і в першу чергу, англійської, не обійтись. При цьому особливо цінними є навички усного мовлення. Тому педагогіка вищої школи покликана сьогодні сприяти підготовці висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців, які володіють навичками іншомовного спілкування. Тому важлива місія сучасної вищої школи – підготовка таких спеціалістів з іноземної мови, що сприятиме їхньому вмінню ситуативного мовлення як важливим засобом усної та писемної комунікації. Тому сучасний викладач повинен знати та використовувати новітні методи та технології викладання, а також розуміти, що студенти мають оволодівати комунікативними компетенціями, бо саме вони дозволять реалізувати їхні знання та навички для розв'язання конкретних завдань в реальних ситуаціях спілкування.

У лінгводидактиці питанню формування комунікативних умінь здобувачів освіти завжди приділялася значна увага. Проте спеціальні заняття, присвячені розвитку таких навичок, з'явилися в освітніх програмах лише в 1970-х роках.

Питанням комунікативного методу навчання, в тому числі, діалогічному мовленню присвячували свою увагу українські й іноземні вчені: А. Алхазішвілі, І. Берман, В. Бухбіндер, М. Вайсбурд, Г. Геру, П. Маклер, Р. Мільруда, О. Міролюбов, С. Ніколаєва, Ю. Пассов, О. Петрашук, О. Плахотник, А. Робін,

В. Скалкін, М. Тернопольський, П. Фрейре, В. Черниш, J. Anderson, N. Bilbrough, L. Dawes, S. Thornbury та ін.

Діалог як форму навчання, діалогічну проблематику організації освітнього процесу досліджували М. Бахтін, В. Біблер, М. Бубер, М. Гайдегер, Г. Гадамер, В. Роменець, С. Рубінштейн. Філософи Т. Батищев, В. Біблер, М. Каган визначили зміст, структуру та функції внутрішнього та зовнішнього діалогів у процесі спілкування.

Структурно-синтаксичним та функціональним ознакам діалогічного мовлення присвятили свої дослідження лінгвісти В. Артемов, В. Колодязна, О. Леонтєв, В. Скалкіна, Л. Якубинський. Дослідженням видів та мовних засоби діалогічних текстів займалися І. Зимня, А. Мирошніченко. Особливо цінними є дослідження таких вчених, як О. Борзова, Н. Грачова, Ф. Ісхакова, Г. Китайгородська, В. Колодязна, С. Ніколаєва, М. Пентелюк, Н. Складенко, Т. Олійник, В. Черниш, адже їхні праці присвячено розвитку діалогічного мовлення здобувачів вищої освіти саме на основі англійської мови.

Питанням ситуативності мовлення присвятили свої дослідження В. Артемов, Й. Берман, Г. Бойкова, В. Бухбіндер, В. Скалкін, А. Хорнбі, Є. Шубін.

Використання цифрового інструментарію під час вивчення іноземної мови теж привертає увагу науковців та методистів. Дж. Андервуд, О. Андрєєв, А. Бернадський, В. Беспалько, В. Вороніна, Р. Гуревич, А. Дабагян, Т. Кашицин, П. Майер, В. Солдаткін, В. Тихомиров висвітлюють окремі аспекти застосування інформаційних технологій в ЗВО. І. Захарова, Є. Полат, В. Попов, розглядають можливості використання освітніх дистанційних платформ у так званому змішаному навчанні. Створення навчальних курсів на дистанційних платформах розглядають І. Герасименко, М. Кросслінг, П. Роджерс, А. Томіліна, Ю. Тріус, І. Форостюк та ін.

У практику викладання англійської мови поступово входять підручники, що базуються на e-lab і дозволяють студентам приєднуватися до онлайн-

лабораторії та звільняють викладача від непродуктивної паперової роботи. Однак варто зауважити, практика показує, що іншомовна освіта ще не повністю зорієнтована на навчання студентів за комунікативним підходом та не всі онлайн-ресурси використовує сповна. Виходячи з цього, тема дослідження «Сценарії розвитку англomовного діалогічного мовлення студентів-філологів в рамках цифровізації під час вивчення дисципліни «Країнознавство» є **актуальною**.

Об'єктом дослідження є процес формування діалогічних умінь та навичок у студентів під час вивчення англійської мови в сучасних умовах цифровізації під час вивчення дисципліни «Країнознавство».

Предметом магістерської роботи є зміст навчання діалогічного мовлення.

Джерелознавча база дослідження: посібники, статті, методики спеціалістів з цієї теми, власні напрацювання, які були отримані під час проходження педагогічної практики.

Мета роботи – визначення засад, принципів та особливостей навчання студентів-філологів діалогічного мовлення англійської мови.

Досягнення даної мети передбачає виконання таких **завдань**:

- визначити ключові дефініції і проблеми дослідження;
- охарактеризувати психолого-лінгвістичні особливості, структуру й характеристику діалогічних умінь студентів-філологів;
- дослідити стан опанування діалогічного мовлення в практиці вузів України та за кордоном;
- висвітлити методи розвитку вмінь англomовного діалогічного мовлення;
- розробити комплекс вправ і завдань для навчання діалогічного мовлення;
- висвітлити цифровий інструментарій використання інноваційних технологій у процесі розвитку й удосконалення діалогічних умінь студентів-філологів.

Методологічна основа дослідження: загальнонаукові методи, а саме аналіз, синтез та узагальнення, емпіричний метод, тобто спостереження та

експеримент, що сприяли вивченню особливості засобів формування умінь та навичок діалогічного мовлення.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що науково обґрунтовано, розроблено та проведено апробацію методики формування в студентів – майбутніх викладачів англійської мови англомовної компетентності в діалогічному мовленні з використанням спеціально розробленого сайту.

Апробація результатів дослідження. За темою магістерської роботи опубліковано наукову статтю «Використання цифрового інструментарію як сучасного джерела удосконалення діалогічних умінь студентів – філологів (на прикладі інтернет-енциклопедії країнознавство англомовних країн) в альманасі «Магістерські студії», випуск XXII.

Публікації. Результати науково-методичних досліджень подано до друку в альманасі «Магістерські студії».

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні та впровадженні вправ для формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні студентів-філологів. Проведене дослідження особливостей засобів формування комунікативної компетенції є актуальним та доцільним. Спостереження та його наслідки дозволили розробити практичні рекомендації з використання засобів формування діалогічних умінь та навичок студентів. Матеріали дослідження можуть стати в пригоді викладачам та студентам спеціальності «Англійська мова».

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, двох підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 62 сторінки, з них основного тексту – 55 сторінок. Список використаних джерел містить 62 найменування.

РОЗДІЛ І

ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ВМІНЬ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

1.1. Ключові дефініції і проблеми дослідження

Визначенню поняття «діалогічне мовлення» в науково-методичній літературі приділено багато уваги. В «Енциклопедії сучасної України» дається таке визначення діалогу. Діалог (від грец. διάλογος – розмова, бесіда) – це розмова між двома чи кількома особами. У мовознавстві – це різновид мовленнєвої комунікації у формі обміну висловлюваннями-репліками. Для діалогу типові змістовий (питання–відповідь, повідомлення–роз'яснення, додаток, заперечення, згода, оцінка; формули мовленнєвого етикету) і зумовлений ним структурний (лексико-граматичний) зв'язок реплік [12].

У мовознавстві діалогічне мовлення визначається як особливий вид мовленнєвої діяльності, що характеризується ситуативністю, наявністю двох або більше учасників спілкування, швидкістю та безпосередністю процесу відображення явищ об'єктивної дійсності, активністю мовців щодо вираження свого індивідуального ставлення до фактів, великою кількістю емоційних реакцій, персональною направленістю [57, с. 12].

Дослідник В.Скалкін дає таке визначення діалогічного мовлення – це об'єднане ситуативно-тематичною спільністю та комунікативними мотивами сполучення усних висловлювань, послідовно утворених двома й більше співрозмовниками у безпосередньому акті спілкування [46, с. 71].

У лінгвістичному словнику діалогічне мовлення визначається як «форма мови, яка складається з обміну висловленнями-репліками й скерована на активізацію ролі адресата в мовленнєвій діяльності адресанта» [46, с. 80].

Діалогічне мовлення – це процес взаємодії двох чи більшої кількості учасників спілкування, при якому кожен із них виступає по черзі як слухач і як мовець. Аналіз та систематизація отриманих досліджень із наукових джерел дозволяє виділити найбільш типові особливості діалогічного мовлення. Це наявність співрозмовників; швидкий обмін репліками фактично без попереднього обмірковування; смислова та ситуативна взаємозалежність реплік; лаконічність, чіткість реплік; широке використання мовленнєвих штамів; врахування інтонації, тембру, тональності голосу, які можуть впливати на семантику слів, змінювати її або навіть повністю нейтралізувати, а також зорове сприйняття учасників діалогу (міміка, жести тощо) [48; 53; 54].

Для діалогічного мовлення характерна зверненість. Як правило, спілкування, проходить у безпосередньому контакті учасників, які добре обізнані з умовами, в яких відбувається комунікація. Діалог також передбачає зорове сприйняття співрозмовника й певну незавершеність висловлювань, що доповнюються позамовними засобами спілкування, такими як контакт очей, міміка, жести, пози співрозмовників).

Одна з важливих психологічних особливостей діалогічного мовлення – ситуативність. Ситуативним діалогічне мовлення є тому, що часто його зміст можна зрозуміти лише з урахуванням тієї ситуації, в якій воно здійснюється. Діалогічне мовлення тісніше пов'язане з ситуацією, ніж монологічне. Також варто зауважити, що воно є більш динамічним за монологічне. Кожен учасник діалогу висловлює власне ставлення до предмету обговорення [28, с. 136].

Ще одна характерна риса діалогічного мовлення – це його емоційна забарвленість. Справжній, «живий» діалог містить репліки подиву, захоплення, оцінки, розчарування, незадоволення тощо. Визначальною рисою діалогічного мовлення є також спонтанність, адже його неможливо спланувати заздалегідь.

Розглянемо, як відбувається формування мовленнєвих умінь. Цей процес є поступовим, відбувається за допомогою послідовного переходу від простих

мовленнєвих одиниць – слова, словосполучення, речення, – до більш складних і великих, таких як смисловий фрагмент, текст [36, с. 100].

Важливо пам'ятати, що вправи на розвиток діалогічного мовлення мають відповідати певним вимогам, а саме: актуальність навчальних матеріалів; особистісна та професійна значущість; емоційна виразність та впливовість на емоційну сферу особистості студента. Важливо, щоб освітній матеріал містив проблемність матеріалу, що б сприяло підвищенню вмотивованості до участі в дискусії; використання рольових ситуацій, що дозволяють децентрувати свою особистісну позицію та перевірити здатність бачити ситуацію очима іншого; обговорення подій та ситуацій, які виникають безпосередньо в групі. Вправи з діалогічного мовлення можна використовувати і в усній, і в письмовій формі. Письмову форму важливо використовувати, адже це дозволяє відпрацювати та запам'ятати окремі мовні зразки, їхню цілісність, які потім будуть використовуватися в повсякденному спілкуванні [35, с. 18].

Розглянемо поняття мовленнєвої вправи. Під вправою маються на увазі різні види навчальної діяльності, що складаються з системи навчальних дій – від рецептивних, елементарних за операційним складом, до продуктивних, складних, які вимагають від студентів багаторазове, варіативне та творче застосування знань, здобутих у процесі навчання [33, с. 29].

Мовленнєві вправи вимагають від студентів рецептивної, репродуктивної та продуктивної діяльності. Відповідно до цього виділяють такі види вправ:

– рецептивні: загальномовленнєві та стилістичні вправи, що потребують від студента сприйняття, усвідомлення та фіксації в пам'яті отриманої інформації, характеристики мовних засобів або тексту з певного погляду, групування мовних засобів за вказаною ознакою, оцінку й аналіз мовних засобів, з'ясування стилістичної невідповідності в сприйнятому висловлюванні тощо;

- репродуктивні: передбачають виховання вміння студентів відтворювати здобуті знання, добір мовних засобів за певною ознакою, відповіді на запитання, перекази тощо;

- продуктивні: передбачають, що студент буде творчо застосовувати отримані знання, вмітиме використовувати їх у різних ситуаціях, зможе редагувати тексти, писати твори в різних стилях, типах та жанрів мовлення, буде спроможний складати діалоги різних видів тощо [55, с. 17].

За рівнем пізнавальної активності студентів вправи можна умовно поділити на такі групи [41, с. 177]:

- діалогічне мовлення за зразком; використання запитань за змістом тексту, визначення правдивості чи неправдивості тверджень, ключових слів тощо. Прослухавши зразок, учні мають в парах скласти власні невеликі діалоги;

- складання власних діалогів із застосуванням опор у вигляді діалогу-схеми і діалогу-підстановчої таблиці;

- складання мікродіалогів (у форматі запитання-відповідь, запрошення/згода/відмова тощо) за поданою темою, використовуючи при цьому зразок мовлення та нову лексику, що вивчається під час заняття;

- творчі завдання: складання діалогу відповідно до мовленнєвої ситуації.

Ефективним прийомом розвитку діалогічного мовлення є навчальна бесіда, що має на меті встановлення контакту, взаєморозуміння; впливу та цінності та емоційний стан іншої людини тощо.

Тематика бесіди є досить широкою: запит інформації про зацікавлену особу, подію; інформування особи про щось; висловлення свого ставлення до певної події, явища тощо; обмін думками, враженнями про щось; налагодження контактів, ближче знайомство та багато ін. [54, с. 3].

Особливостями навчальної бесіди є різноманітність тем розмови, природність і невимушеність спілкування, довільна зміна ролей слухача та оповідача.

Отже, використання вправ і завдань на формування діалогічного мовлення у студентів на заняттях з англійської мови передбачає дотримання з боку викладача певних вимог, зокрема використання вправ різного рівня; використання зразків текстів для побудови студентами усних та письмових висловлювань; адаптованість змісту текстів до вікових, індивідуальних особливостей студентів; природна ситуативність вправ, поєднання репродуктивних та творчих вправ; систематичність використання вправ тощо.

Аналіз психологічно-педагогічних та дидактичних досліджень дозволяють дійти висновку, що переважно всі розвідки акцентують увагу на безперечній ролі інформаційних технологій в іншомовній освіті, що дозволяє успішно розвивати комунікативну компетенцію через доступ до великої кількості освітньої автентичної інформації, комп'ютерного моделювання. Інтернет-технології дозволяють сформувати якісно нове ефективне середовище навчання, залучати низку інформаційних ресурсів. Можливості сучасного навчання значно розширюються завдяки використанню мультимедійних, інтерактивних технологій, Інтернету [2, с. 10; 32, с. 42].

Слід зазначити, що в останні роки поняття «інтернет-технології» часто використовують як синонім до терміну «комп'ютерні технології», через те, що всі інформаційні технології зараз так чи інакше пов'язані із застосуванням комп'ютера [31]. Однак маємо розуміти, що термін «інтернет-технології» набагато ширший, а поняття «комп'ютерні технології» скоріше можна назвати його додатковою складовою. Інформаційні ж технології, засновані на використанні сучасних комп'ютерних і мережевих засобів, утворюють термін «сучасні інтернет-технології».

Використовуючи інформаційні технології в навчанні, варто пам'ятати, що вони не здатні цілком замінити собою викладача. Викладач в першу чергу має сам детально ознайомитися з ресурсами, а також сформулювати цілі й завдання застосування студентами інформації, визначити дієві методи самостійної роботи

студентів з інформацією. Інакше кажучи, потрібно дидактично структурувати всю самостійну активність студентів разом із поставленими цілями й завданнями, прогнозувати можливі результати їхньої діяльності (індивідуальної або загальної).

1.2. Психолого-лінгвістичні особливості, структура й характеристика діалогічних умінь студентів-філологів

Мовленнєва діяльність – це процеси говоріння і слухання, які є посередниками у переході від системи мови до мовленнєвих текстів.

На думку Н. Складенко, діалогічне мовлення – це «об'єднане ситуативно-тематичною спільністю й комунікативними мотивами сполучення усних висловлювань, послідовно породжених двома, трьома (трилог) і більше (полілог) співрозмовниками в безпосередньому акті спілкування» [47, с. 12].

Аналіз наукових джерел дозволив виділити такі характерні риси діалогічного мовлення [41, с. 176]:

- наявність співрозмовників;
- швидкий обмін репліками без можливості попереднього обмірковування;
- ситуативна та смислова взаємозалежність реплік;
- лаконічність, чіткість реплік;
- широке використання «відпрацьованих» у мовленні засобів – штампів;
- слухове сприйняття учасників діалогу, а через це важливість інтонації, тембру, тональності тощо, які можуть впливати на семантику слів, змінювати її або навіть повністю нейтралізувати; зорове сприйняття учасників діалогу (особлива роль міміки, жестів та інших паралінгвістичних засобів).

Н.Сура виділяє такі комунікативні функції діалогічного мовлення [52]:

- запит інформації – повідомлення інформації;

- пропозиції (у формі прохання, наказу, поради) – прийняття або неприйняття запропонованого;
- обмін судженнями, думками, враженнями;
- взаємопереконання, обґрунтування своєї точки зору.

На думку В.Скалкіна, з психологічної точки зору діалогічне мовлення завжди є вмотивованим, однак сам по собі мотив виникає не завжди [46, с. 24]. А тому потрібно створити такі умови, в яких студенти мали б необхідність, а ще краще – бажання щось сказати, висловити власну оцінку чогось. Багато в чому це залежить від психологічного клімату під час заняття: атмосфера доброзичливості, яку створює викладач, зацікавленість у роботі сприятимуть вмотивованості усіх учасників діалогу.

Діалогічне мовлення характеризується зверненістю. Спілкування, як правило, проходить у безпосередньому контакті учасників, які добре обізнані з умовами, в яких відбувається комунікація.

Особливістю діалогу є також зорове сприйняття співрозмовника, а ще – деякою мірою незавершеність висловлювань, яка доповнюється мімікою, жестами, позою співрозмовника тощо. Такі невербальні засоби дозволяють мовцеві виразити свої припущення, почуття тощо [36, с. 102].

Варто зауважити, що діалогічному мовленню притаманна емоційна забарвленість, адже мовець передає не просто знання, а думки, почуття, висловлює ставлення до предмету обговорення. Це впливає і на вибір лексико-граматичних засобів, структуру реплік та інтонаційне оформлення [27, с. 3].

Щодо спонтанності діалогічного мовлення, Г. Китайгородська зауважує, що мовленнєва поведінка кожного учасника діалогу значною мірою зумовлюється мовленнєвою поведінкою партнера, а через це діалогічне мовлення, на відміну від монологічного, неможливо спланувати заздалегідь. Обмін репліками відбувається доволі швидко, і реакція вимагає нормального темпу мовлення [23, с. 82].

У сфері мовлення провідною функцією є комунікативна. У мовленнєвій діяльності вона реалізується в одному з трьох можливих варіантів:

- 1) індивідуально-регулятивна функція (функція впливу);
- 2) колективно-регулятивна функція – реалізується в умовах «масової комунікації», немає зворотнього зв'язку (радіо, газета, ораторське мовлення);
- 3) саморегулятивна функція (під час планування власної поведінки).

У науково-педагогічній літературі за характером взаємодії учасників спілкування розрізняються три типи мовлення: монолог, діалог та полілог.

Діалогічне мовлення має двосторонній характер: під час спілкування співрозмовник виступає по чергову в ролі мовця та слухача. Обмін репліками не може здійснюватися без взаємного розуміння, яке відбувається через аудіювання. А тому володіння діалогічним мовленням передбачає володіння говорінням та аудіюванням, що вимагає від учасників спілкування двосторонньої мовленнєвої активності та ініціативності. Виходячи з цього, у студентів важливо розвивати вміння бути ініціативними й не боятися розпочинати діалог, реагувати на репліки співрозмовника і спонукати його до продовження розмови.

Важливо розуміти, що навчальний діалог є багатоаспектним, тому в ньому органічно поєднуються різні види спілкування: вербальне, невербальне, інтелектуальне, емоційне тощо. Вербальне спілкування, на якому будується навчальний діалог, є чергуванням двох взаємопов'язаних процесів: промовлянням та слуханням. Але навчальний діалог не є своєрідним обміном питаннями-відповідями під час фронтального опитування викладачем студентів. Діалог є взаємодією суб'єктів освітнього процесу, що може розвиватися в різних напрямках: викладач ↔ студент, студент ↔ студент, студент ↔ навчальний матеріал, студент ↔ навчальне середовище, студент ↔ внутрішнє «Я» тощо [9, с. 35].

Діалоги складаються з реплік, для яких характерними є стислість та проста синтаксична будова. Репліки можуть бути різної протяжності – від однієї до

кількох фраз. У діалозі вони тісно пов'язані одна з одною – за своїми комунікативними функціями, структурно та інтонаційно.

Сукупність реплік, що характеризується структурною, інтонаційною та семантичною завершеністю, називають діалогічною єдністю. Як показує аналіз досліджень В. Артемова, В. Колодязної, Б. Лapidус, В. Черниша та ін., діалогічна єдність – це тісно пов'язані та структурно взаємозумовлені висловлювання (особливе структурно-граматичне об'єднання). Діалогічна єдність є одиницею навчання діалогічного мовлення. Перша репліка діалогічної єдності завжди ініціативна (її називають ще реплікою-стимулом або провідною реплікою). Друга репліка може бути або повністю реактивною (інакше – реплікою-реакцією), або реактивно-ініціативною, тобто включати реакцію на попереднє висловлювання і спонування до наступного [11, с. 104].

У процесі навчання іноземної мови студенти мають навчитися починати розмову, використовуючи ініціативну репліку, швидко реагувати на ініціативну репліку співрозмовника реактивною реплікою; підтримувати бесіду, тобто з метою продовження розмови вживати не суто реактивні, а реактивно-ініціативні репліки.

Якісними показниками сформованості загального вміння вести діалог іноземною мовою є спеціальні вміння:

- починати діалог, вживаючи відповідну ініціативну репліку (повідомлення, спонування, запитання);
- реагувати на репліку співрозмовника, використовуючи при цьому репліки, що виконують різноманітні комунікативні функції;
- підтримувати розмову, додаючи до репліки-реакції свою ініціативну репліку;
- у разі необхідності (нерозуміння репліки співрозмовника чи ускладнення при висловлюванні своєї думки) ввічливо перервати розмову і звернутися за

допомогою до партнера або навіть до довідника (розмовника, словника) [24, с. 12];

- стимулювати співрозмовника до висловлювання, виражаючи свою зацікавленість за допомогою реплік оцінювального характеру;

- будувати діалоги різних типів на основі запропонованих ситуацій спілкування;

У наукового-педагогічній літературі можна виокремити два основні підходи до навчання діалогічного мовлення. Перший – «зверху вниз» – передбачає розпочинати навчання діалогічного мовлення зі слухання діалогу-зразка з його подальшим варіюванням, а згодом – уже зі створенням власних діалогів. Другий підхід – «знизу вверху», передбачає спочатку засвоєння елементів діалогу (реплік діалогічної єдності), а потім уже самостійну, творчу побудову діалогу на основі запропонованої схеми.

Навчання реплікування є підготовчим етапом формування навичок та вмінь діалогічного мовлення студентів. На цьому етапі виконуються умовно-комунікативні вправи на імітацію, підстановку, відповіді на запитання, повідомлення інформації тощо. На цьому етапі важливо поступово збільшувати обсяг реплікування студента – від однієї до двох – трьох фраз.

Після того, як студенти засвоять репліку-реакцію та ініціативну репліку, можна буде переходити до етапу формування вмінь та навичок діалогічного мовлення – оволодіння певними діалогічними єдностями. На цьому етапі студенти є учасниками спілкування, а викладач дає їм певне комунікативне завдання, де окреслюється комунікативна ситуація і вказуються ролі, що їх будуть виконувати студенти [26, с. 72].

Наступним етапом формування вмінь і навичок діалогічної комунікації є складання студентами мікродіалогів, які відрізняються від діалогічних єдностей не тільки обсягом, але й відносною завершеністю. Власне діалог складається з двох-трьох мікродіалогів. Власне метою цього етапу є сформувати в студентів

вміння підтримувати бесіду, не дати їй зупинитися після першого обміну репліками [33, с. 29]. На цьому етапі студенти на основі навчальних комунікативних ситуацій, які запропонував викладач, продукують мікродіалоги.

Заключний етап формування вмінь студентів вести діалог передбачає навчити студентів вести діалоги різних функціональних типів на основі комунікативної ситуації, створеної викладачем чи описаної в підручнику.

Відповідно до різних етапів формування вмінь та навичок діалогічного мовлення науковці виділяють такі групи вправ для навчання діалогічного мовлення [28, с. 6-7]:

- вправи для навчання «реплікування»: умовно-комунікативні рецептивно-репродуктивні та репродуктивні вправи – на імітацію, підстановку, відповіді на запитання, повідомлення або запит певної інформації, спонукання до певних дій, трансформацію тощо;

- вправи на засвоєння діалогічних єдностей різних видів: рецептивно-продуктивні умовно-комунікативні вправи, що передбачають обмін репліками;

- вправи зі створення мікродіалогів: рецептивно-продуктивні комунікативні вправи нижчого рівня, які допускають використання штучно створених вербальних опор;

- вправи зі створення діалогів різних функціональних типів, при виконанні яких можливі тільки природні опори.

Для навчання іншомовного діалогічного мовлення широко використовується роздатковий матеріал у вигляді флеш-карток, на яких можуть бути текстограми (мікродіалоги, діалоги-зразки тощо), дидактограми (навчальний матеріал, який необхідно засвоїти), піктограми (схематичні плани), фотограми (фотографії), ігрограми (розроблені завдання для рольових ігор), тестограми (контрольні завдання) [16, с. 12].

Під час реалізації системи вправ і завдань на формування діалогічного мовлення студентів викладачу слід пам'ятати такі загальнодидактичні і

лінгводидактичні принципи, як урахування вікових та індивідуальних особливостей студентів; наступності, систематичності і послідовності навчання, забезпечення мотивації; переважання формування усного мовлення щодо писемного; практичної мовленнєвої спрямованості навчального процесу; індивідуалізації та диференціації навчання; використання міжпредметних зв'язків тощо. Важливо дібрати відповідний мовний матеріал та засоби унаочнення, встановити, з якими труднощами студенти можуть стикнутися і як їх слід подолати; окреслити чіткий алгоритм роботи в аудиторії [36, с. 100].

Враховуючи все вище сказане, можна визначити п'ять етапів навчання діалогічного мовлення студентів на заняттях з іноземної, в тому числі англійської мови [28, с. 136]:

1. Визначення і пояснення завдання; повідомлення мети та кінцевої форми роботи.

2. Визначення опорного тексту та його опрацювання для формування діалогічного мовлення.

3. Формулювання запитань, які сприяють розкриттю змісту тексту, створення мовної бази, закріплення нового матеріалу, необхідного для виконання даного завдання.

4. Виконання завдання, колективна робота над діалогом, а потім робота в парах та її презентація.

5. Обговорення результатів, корекція помилок за необхідності.

Окремо слід зауважити, що успіх у навчанні англійській мові залежить від використання всіх видів мовленнєвих вправ. При цьому для кожної фази навчання потрібно визначити провідний рід вправ, який буде представлено різними видами і доповнений іншими родами, які не будуть основні для даної фази. Такий розподіл вправ дозволить встановити необхідну наступність і полегшить навчальну діяльність студентів. В. Скалкін наголошує, що співвіднесеність нового й попереднього матеріалу має виняткове значення для

його засвоєння і тісно пов'язане з проблемою повторення й міцності оволодіння знаннями, уміннями та навичками [46, с. 21]. Навчальний матеріал завжди має ґрунтуватися на попередньому. На кожному занятті вправи, що містять уже раніше пройдений матеріал, повинні в кілька разів перевищувати ті, що містять новий матеріал.

Характерною особливістю навчання діалогічного мовлення є те, що діалог неможливо спланувати заздалегідь, так як мовленнєва поведінка кожного з учасників спілкування є непередбачуваною і залежить від мовленнєвої поведінки іншого/інших партнерів. Це вимагає від усіх учасників діалогу уважно слухати співрозмовника та розуміти, що кожна особистість – творча. У даному випадку слід зауважити, яка велика роль під час побудови діалогів належить педагогу. Самовіддача педагога, доброзичливість, чіткість, логічність викладення, емоційність, є важливими [36, с. 100]. Викладач має залучити студентів не лише до діалогу, але й до виконання інших комунікативних завдань, до повноцінної дискусії.

1.3. Стан опанування діалогічного мовлення в практиці вузів України та за кордоном

Велика роль в опануванні діалогічного мовлення належить інтернет-технологіям. Онлайн-платформи, кількість яких постійно збільшується, дозволяють відправляти файли, отримувати новини, відвідувати різноманітні конференції. Слід зазначити, що ці програми є переважно доступними у використанні як у плані зручності, так і економічно вигідними. Це дає можливість студентам спілкуватися з носіями мови та брати участь у групових заняттях, які проводять носії. Можливість занурення в мовне середовище під час вивчення іноземної мови важко переоцінити. І саме онлайн-платформи допомагають успішно вирішити це питання. Адже студенти можуть спостерігати жести,

міміку, інтонацію співрозмовника, чути правильну інтонацію, звертати увагу на акценти в мовленні співрозмовника.

Н. Кузнєцова систематизувала сучасні електронні засоби навчання, які активно використовують не лише за кордоном, але вже й в Україні з метою опанування англійською мовою студентами [30, с. 36]:

- інформаційно-довідникові програмні засоби (онлайн-енциклопедії – наприклад, Britannica, словники – Lingvo тощо);

- інформаційно-пошукові програмні засоби (мультимедійні портали, що містять тексти, аудіозаписи, методичні розробки, які використовуються при навчанні іноземної мови – www.teachingenglish.org.uk та інші);

- демонстраційні програмні засоби (комп'ютерні програми PowerPoint, Prezi, пакет CorelDraw тощо);

- навчальні програмні засоби (мультимедійні навчальні курси та електронні підручники);

- програмні тренажери (напр., Oxford Living Grammar, Oxford Advanced Learner`s Dictionary та інші);

- методичні програмні комплекси та інтернет-платформи для створення гіпермедійних навчальних курсів викладачами (Moodle та інші);

- програмні засоби контролю (тестові середовища).

На сьогодні в мережі Інтернет існує низка клубів «мовного обміну», де можна говорити з носіями мови. Для когось це й хороший спосіб знайти друзів на основі спільності інтересів та регулярно з ними спілкуватися в соцмережах [58, с. 11].

Таке спілкування ще є засобом поповнення словникового запасу саме розмовною мовою, висловами, які, може, не увійшли в академічну мову, є неологізмами. Цікаві і сленгові вислови з молодіжного жаргону типу: He is a very-together guy – He is a very nice kid.

Ці та інші причини використання інтернет-технологій заповнюють у важливому значенні використання онлайн-інструментів у вивченні іноземних мов, зокрема англійської.

У процесі навчання також доцільно використовувати електронну пошту та блоги. Останні дозволяють активно використовувати науковий та освітній потенціал провідних ЗВО, залучати кращих викладачів до створення дистанційних курсів, а також для розширення аудиторії студентів.

Говорячи про блоги, окремо увагу слід акцентувати на такому ресурсі, як мікроблоги, і серед них виділити Твіттер. Це медіа-середовище, яке дає можливість вивчати іноземні мови, знайти різноманітні грантові програми і навіть онлайн-роботу студентам. А ще це один із найпопулярніших інструментів для викладачів, який дозволяє використовувати мультимедійні ресурси в освітньому процесі, розміщувати матеріали заняття, проводити онлайн-тестування; отримувати необхідну інформацію, виконувати творчі завдання; формувати в студентів навички культури спілкування тощо. Цей сервіс дозволяє залучати до комунікації студентів, які в силу психологічних особливостей соромляться виступати перед аудиторією; створювати паралельне обговорення теми заняття, де всі можуть висловити думки за допомогою коротких постів (це сприяє лаконічності і точності, а також формує навички вести діалог) [37, с. 47].

За кордоном Інтернет-ресурси використовуються в освіті завдяки тому, що в глобальних мережах можна знайти потрібну інформацію. Глобальна мережа Інтернет пропонує багато корисних ресурсів для викладачів іноземних мов. Це спеціальні програми навчання іноземних мов, а також автентичний матеріал які вчитель може самостійно вибрати та адаптувати до конкретних навчальних завдань. Включення мережевих матеріалів у зміст навчання є одним із основних застосувань мережі Інтернет.

Для ефективного вивчення англійської мови найбільш привабливим є використання різних сайтів. Вони допомагають розв'язувати різноманітні дидактичні завдання: розвивати читання та навички читання з використанням матеріалів глобальної мережі; поповнювати свій лексичний запас, викликають живий інтерес до фразеології англійської мови; формувати стійку мотивацію до вивчення англійської мови; розширювати світогляд студентів, тим самим формуючи їхню соціокультурну компетентність. Інтерес до мовних фактів є сформованою здатність уважно слухати, розвиває допитливість до значення невідомих висловів, а ще – бажання вживати їх у своєму мовленні [62, с. 111].

При використанні сайту реалізуються всі основні принципи дидактики, такі як доступність, індивідуалізація, наочність, усвідомленість і активність.

У сучасних умовах популярність блогів не зменшується. Зазвичай вони містять примітку про категорію чи ключові слова. Механізм коментування забезпечує їм зростання популярності, їх проникнення в різні сфери життя.

Зауважимо, що з упровадженням інтернет-технологій зазнала змін організація заняття, зокрема, збільшилася самостійна, творча робота студентів, яка почала мати пошуковий, науково-дослідний, проєктний характер. Інтернет-матеріали дозволяють вивчити та проаналізувати особливості комунікативного середовища країни, мова якої вивчається, а також вирішити безпосередні лінгвістичні завдання, такі як розвиток навичок усного мовлення, актуалізацію знань, забезпечення практичної спрямованості завдяки можливостям спілкування з носіями мови; розвиток навичок міжкультурного спілкування; забезпечення доступності матеріалів для студентів із різним рівнем матеріального добробуту [17, с. 18].

На сьогодні можна виділити дві групи мультимедійних технологій, які використовуються у процесі навчання іноземній мові: засоби синхронної та засоби асинхронної комунікації. Розглянемо ці групи детальніше.

Засоби синхронної комунікації (*synchronous communication tools*) – це інтернет-засоби, що надають можливість спілкуватися в режимі реального часу (чат, відео чат і аудіо чат), прикладами яких можуть бути Skype, Yahoo Messenger, Internet Relay Chat (IRC – Інтернет-посиденьки), ICQ, Instant Messenger. Ці засоби відкривають низку можливостей, серед яких – встановлення миттєвого голосового зв'язку із абонентом; листування в чаті; організація онлайн-конференцій тощо. І хоча дані засоби інтернет-комунікації в Україні використовуються не так давно, як за кордоном і їхній розвиток особливо став відчутним у період пандемії та війни, наразі накопичено певний досвід їх використання в освітньому процесі [29, с. 32].

Професор університету Саймона Болівара в Каракасі (Венесуела) Дафна Гонзалес виокремлює п'ять видів чатів, що використовуються під час вивчення іноземної мови [51]:

- чат на вільну тему (*free topic chat*), основне призначення якого – практика говоріння, аудіювання та письма іноземною мовою;
- чат, спрямований на вирішення певного навчального завдання (*collaborative task-oriented chat*);
- чат-семінар або чат-презентація (*academic seminar or presentation chat*);
- чат, організований для відпрацювання певного матеріалу або дії (*practice chat*), наприклад, чат-інтерв'ю;
- оцінювальний чат (*evaluation chat*), мета якого – визначити рівень ступеня засвоєння іншомовного матеріалу.

Засоби асинхронної комунікації (*asynchronous communication tools*) дозволяють обмінюватися інформацією із певною часовою затримкою (форуми, електронна та відео пошта, сайти, блоги тощо і т.п.).

Ерон Кемпбелл виділяє такі типи блогів, що можуть використовуватися в навчанні мовних дисциплін:

– The tutor blog: підтримується викладачем, наприклад <http://juliayats.blogspot.com>;

– The class blog: підтримується спільними зусиллями викладача та студентів;

– The learner blog: підтримується студентами особисто.

Такі мультимедійні засоби комунікації, як Chinswing (<http://www.chinswing.com>), Gabmail (<http://www.freegabmail.com>) і Vaestro (<http://www.vaestro.com>) дозволяють організовувати форуми англійською мовою для студентів як України, так і закордону, з англомовними студентами.

На сьогодні використання Інтернету під час вивчення іноземної мови дозволяє більш ефективно вирішувати низку важливих дидактичних завдань. Як показують дослідження, використання інтернет-ресурсів для освітніх цілей дозволяє:

– демонструвати навчальні матеріали іноземною мовою не тільки в друкованому вигляді, а й у графічній, звуковій, анімаційній формах, що дає можливість студентам опановувати предмет на більш високому рівні;

– автоматизувати процес засвоєння, закріплення та застосування навчального матеріалу, враховуючи інтерактивність багатьох електронних посібників;

– диференціювати та індивідуалізувати навчання;

– удосконалювати навички читання, шляхом безпосереднього використання матеріалів мережі різного рівня складності та навички аудіювання на основі автентичних звукових текстів мережі Інтернет, навички писемного мовлення та говоріння;

– збільшувати словниковий запас, як активний так і пасивний, лексикою сучасної англійської мови;

– організовувати самостійну навчальну роботу;

– знайомити студентів із мовним етикетом, особливостями мовної поведінки різних народів в умовах спілкування, культурою, традиціями країни, мова якої вивчається;

– формувати стійку мотивацію студентів до іншомовної діяльності саме на основі систематичного використання автентичних матеріалів та застосування принципу зв'язку із життям;

– надавати можливість доступу до навчання дистанційно.

Отже, бачимо, що навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі має багато завдань, але навчання діалогічного мовлення є одним з найбільш важливих: студенти по закінченню вивчення курсу повинні вміти вільно володіти іншомовною лексикою, а також обмінюватися знаннями, обговорювати теми, дискутувати з їх приводу тощо. Незмінна роль у цьому процесі належить інтернет-технологіям.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ЕЛЕКТРОНИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КРАЇНОЗНАВСТВО» АНГЛОМОВНИХ КРАЇН

2.1. Методи розвитку вмінь англомовного діалогічного мовлення

У методиці викладання іноземних мов визначено, що штучно створені комунікативні ситуації мають відображати комунікантів та їхні стосунки, предмет розмови; ставлення учасників спілкування до цього предмету, а також умови протікання мовленнєвого акту [36, с. 101].

При створенні навчальних комунікативних ситуацій важливо враховувати інтерес студентів до предмету розмови. Необхідною умовою є адекватний підбір і самого предмета. На основі предметів обговорення формулюються мовленнєві задачі, процес вирішення яких передбачає виникнення в мовця мотиву, або комунікативного наміру.

Під час навчання майбутніх учителів англійського діалогічного мовлення таким текстом виступає діалог. У Робочих програмах не визначено, які діалоги і яких типів виступають як очікуваний результат навчання. У методичній літературі існують різні класифікації діалогів, проте єдиної класифікації їхніх типів як за кількістю, так і за номенклатурою до теперішнього часу не існує, що ускладнюється існуванням діалогів «змішаних» типів і навіть реєстрів. Деякі вчені виділяють два різновиди діалогів: вільні та стандартні (типові) [40; 48].

У стандартних діалогах за учасниками чітко закріплені певні соціальні ролі (батько – дитина, вчитель – учень, продавець – покупець). Такі діалоги є важливі, адже допомагають тренувати навички, потрібні в повсякденному житті. До

вільних діалогів належать бесіди, дискусії, тобто ті форми мовного взаємодії, де спочатку загальна логіка розвитку розмови не є жорстко керованою соціальними ролями. Безперечно, межа між вільними і стандартними діалогами в реальному спілкуванні досить рухлива, ці різновиди діалогів можуть легко трансформуватися в ході спілкування.

На початковому етапі навчання в мовному ВНЗ варто орієнтуватися на стандартні (типові) діалоги. Включення до змісту саме типових діалогів є необхідною умовою для формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні, адже вони використовуються як діалоги-зразки. Відбір таких діалогів вимагає врахування соціокультурної спрямованості навчання, тобто діалоги мають бути автентичними та репрезентативними в плані типовості ситуацій спілкування англомовного суспільства [42, с. 83].

До змісту навчання важливо також включати автентичні аудіодіалоги, які є стандартними для англомовного суспільства. Враховуючи те, що навчання усного спілкування передбачає не лише опанування вербальної сторони комунікації, а й невербальної, а саме студенти мають засвоїти невербальну комунікативну поведінку, яка притаманна носіям мови в певних реальних ситуаціях, до змісту навчання слід віднести і відеодіалоги. Згідно з даними методичних досліджень, застосування відео особливо доцільно при навчанні реальної комунікації, оскільки студент одночасно знайомиться з процесом створення мовленнєвого висловлювання у відповідній ситуації спілкування, при чому зображення мовця та наявність паралінгвістичної інформації (міміки, жестів тощо) є наочністю, яка презентується лише за допомогою відеоматеріалів [44, с. 52]. Такі матеріали наочно представляють дійсність іншомовної культури, адже вони є результатом творчості носіїв цієї мови і культури, тобто відображають специфіку світосприйняття. Важлива перевага відео – його емоційний вплив на студентів. Так, під час перегляду відеодіалогів в аудиторії виникає атмосфера одночасної пізнавальної діяльності. За таких умов навіть

неуважний студент намагається бути зосередженим і запам'ятати більше деталей – так відбувається тренування пам'яті та уваги. Під час перегляду інформація проходить через слуховий та зоровий канали, при цьому залучається і мовно-моторне сприйняття, що сприяє ефективному засвоєнню соціокультурної і мовної інформації [36, с. 101]. Отже, використання аудіо- та відеодіалогів слугує головним вимогам комунікативної методики – представити процес оволодіння іноземною мовою як осягнення реальної живої культури.

Таким чином, у діалогічному мовленні до змісту навчання доцільно включати стандартні автентичні аудіо- та відеодіалоги. Автентичність таких діалогів стосується, по-перше, тексту діалогу; по-друге, параметрів мовлення його учасників; по-третє, у випадку із відео, – невербального компонента. Необхідним є визначення, які саме діалоги можуть використовуватись як зразки для навчання майбутніх учителів англійського діалогічного мовлення.

Обирати діалоги-зразки важливо за певними критеріями, до яких можемо віднести такі: критерій автентичності, відповідності програмним вимогам, посильності та доступності; нормативності та еталонності мовлення; відповідності віковим інтересам і потребам студентів; співвідносності вербального та невербального компонентів діалогу (для відеозразків), швидкості мовлення [38, с. 6].

Автентичні діалоги можна знайти в автентичних художніх фільмах, відео курсах та навчальних курсах Британського видавництва. Можна використовувати фрагменти художніх фільмів з діалогами англійською мовою, а також відео- та аудіоматеріали навчальних курсів британського видавництва Oxford, Cambridge, Heinemann, Longman, Express Publishing, матеріали веб-сайтів. Такі автентичні діалоги-зразки є не тільки еталоном мовлення, який студенти можуть наслідувати, але вони є важливим джерелом соціокультурної інформації англomовного суспільства. Такі діалоги містять мовленнєві формули,

короткі форми, притаманні діалогічному спілкуванню в англomовному суспільстві.

Принцип посильності та доступності передбачає, що діалоги-зразки будуть зрозумілі студентам, а також відповідатимуть програмним вимогам. Також важливо, щоб мовна насиченість (граматичний, фонетичний та лексичний матеріал, використаний в діалозі), відповідала підтемам модулів, виділених у Робочих програмах. При цьому враховується той матеріал, який був вже засвоєний, і присутність такого, який необхідно засвоїти в межах кожної окремої підтеми модуля, а також їх співвідношення, а саме: в діалозі незнайомий мовний матеріал має становити не більше 5 %. [41, с. 187].

Критерій співвідносності вербального та невербального компонентів вимагає, щоб у відеозразку невербальна поведінка учасників діалогу відображала їхнє мовлення або слугувала тим фактором, який допоможе його зрозуміти.

Важливим нормативним параметром є обсяг діалогу-зразка. Згідно з вимогами робочих програм, наприкінці першого року вивчення англійської мови студенти мають розуміти усне мовлення в межах 2-3 хвилин звучання у нормальному темпі.

Добираючи англійські відео- та аудіотексти для навчання діалогічного мовлення, варто здійснити аналіз лексичних і граматичних одиниць, що вживаються в діалозі, визначити його тип, а також доцільність і відповідність робочим програмам.

Добір мовного матеріалу зумовлюється також специфічними рисами діалогічного мовлення, такими як: зверненість – вживання імперативних речень, орієнтованих на другу особу; ненормативність – незакінчені речення, їхня спрощена синтаксична структура, скорочені форми слів і словосполучень, еліптичність; клішованість – сталі вирази, повсякденні слова, які притаманні іноді й офіційним розмовам [32, с. 42].

Таким чином, можемо зазначити, що мовний матеріал вимагає включення до змісту навчання мовленнєвих функцій, заповнювачів пауз, еліптичних конструкцій тощо, тобто, фраз, висловів, граматичних структур, які є типовими для діалогічного мовлення.

До змісту навчання треба віднести також лінгвістичні маркери соціальних стосунків, вирази народної мудрості, безеквівалентну та конотативну лексику, привітання, подяки тощо. Також необхідно враховувати потреби й можливості студентів, їхній мовленнєвий досвід. Тільки за умови, що аудіо- або відеоматеріал буде цікавим і відповідним сформованим навичкам та вмінням студентів, презентований діалог буде засвоєно [52, с. 34].

Отже, предметний аспект змісту англійського діалогічного мовлення складають ситуації спілкування, об'єднані у сфери спілкування, теми, мовний та мовленнєвий матеріал. Мовний матеріал окреслюється програмними вимогами щодо активних і пасивних мінімумів, а також включає мовні кліше, мовленнєві функції, заповнювачі пауз, еліптичні конструкції, тобто фрази, вислови, граматичні структури в межах визначених тем. Презентується мовленнєвий матеріал стандартними автентичними аудіо- та відеодіалогами.

Зміст навчання англійського діалогічного мовлення включає предметний та процесуальний аспекти, які конкретизуються згідно з критеріями добору навчальних матеріалів.

2.2. Розробка комплексу вправ і завдань для навчання діалогічного мовлення

У системі професійної підготовки майбутнього викладача англійської однієї з основних завдань є формування його комунікативної компетентності. Зазначена мета у системі освітнього процесу вищої школи може бути досягнута шляхом реалізації цілеспрямованої педагогічної діяльності щодо формування

навичок діалогічного спілкування студентів. При реалізації даної педагогічної діяльності необхідний облік загальнодидактичних та лінгводидактичних принципів, а також інших методичних особливостей, серед яких:

- уважне ставлення до підбору діалогічного матеріалу; забезпечення створення комунікативної ситуації;
- застосування варіативних видів діалогічних вправ із використанням методів активного та інтерактивного навчання студентів [57, с. 14].

Правильно підібрані вправи можуть реалізовуватися як в усній, так і в письмовій формі, оскільки наявність варіативності дозволяє самовираження всім студентам. Саме в рамках діалогу відпрацьовуються та запам'ятовуються окремі мовні зразки, цілі структури, які використовуються потім у повсякденному спілкуванні. Далі наведено приклади таких вправ.

I. Simulations/ Role plays

1) У цій вправі студентам потрібно розіграти ситуацію, склавши діалог.

Час виконання: 15-20 хвилин.

Підготовлений матеріал для використання: картки для двох студентів, з різними завданнями. Наприклад:

Card for student A:

You're from England. You're going to go to America to visit student B. You've never been there before and you don't know the culture and traditions at all. Ask Student B for advice about what to wear, what to take for the journey and what kind of presents to take for the family.

Card for student B:

Student A is visiting you from England. He/She is going to travel to your country and visit the most famous places in the city. Give him/her some advice about what to wear, what to take for the journey and what must-see sights.

Головні функції – продемонструвати:

- знання культури Америки та Британії;
- вміння правильно ставити питання та ввічливо відповідати;
- навички будувати ситуативний діалог;
- вміння висловлювати оцінні судження щодо отриманої інформації;
- вміння давати поради.

Ключові слова та вирази:

- **phrases to make polite requests:** *"Do you mind...", "Could I...", "Would it possible...", "I'd appreciate it if you could...", "Can/Could I ask you to...", "Can you do me a favour...?"*;
- **phrases for accepting requests:** *"Sure, I'd be glad to...", "I'd be happy to...", "Sure. Just a moment.", "No problem.", "Certainly."*;
- **phrases for refusing requests:** *"I'm sorry, I can't...", "I'd love to, but...", "It sounds great, but..."*;
- **phrases to use when agreeing/ disagreeing with choices:** *"Yes, that's a good/interesting idea. / No, that's not exciting enough.", "No, I prefer...", "No, in my opinion... is better/ more interesting.", etc.*

Основні граматичні моменти: використання в мовленні конструкції різних часів англійської мови, *be going to*, *passive/active voice*, модальних дієслів. Наприклад:

A: *Hi Marcel. Can you do me a big favour? I need your help.*

B: *Yes, sure. What's the problem?*

A: *Well, you know I'm travelling to your country. I've never had such a long journey before and I'm not sure what to take. Can you ...*

1) Це завдання також вимагає студентів працювати у парі для розігрування ситуативного діалогу.

Час виконання: 15-20 хвилин.

Підготовлений матеріал для використання: фотокартки з різними відомими місцями Британії та Америки, надрукована ситуація для діалогу. Наприклад:

You and your friend are planning to take a gap year. Here are some of the places where you could work when you travel to the USA. Talk together about the places and say which would be the most interesting.

Головні функції – продемонструвати:

- знання відомих пам'яток Америки чи Британії, їхню історію та особливості;
- вміння висловлювати свою думку;
- вміння логічно, послідовно та зрозуміло відповідати на поставлені питання;
- вміння повідомляти інформацію з метою її подальшого обговорення;
- вміння підтримувати чи спростовувати думку співрозмовника, аргументуючи свою точку зору;
- навички вести діалог.

Ключові слова та вирази:

- **words to describe the area/ place:** *ancient, beautiful, scenic, boring, bustling, charming, contemporary, fascinating, picturesque, etc;*

- **words to rank in order:** *“First...then...and lastly...”*;
- **abstract nouns for moral values and qualities:** *independence, freedom, beauty, aesthetics, wealth, adventure, power, friendship, creativity and others;*
- **phrases to talk about advantages and disadvantages:** *“I’m in favor of...”, “One upside...”, “Certainly, one reason in favor of...”, “One disadvantage of...”, “One argument against...”, “I’m not in support of...”, etc;*
- **phrases for expressing opinions:** *“I feel...”, “I guess...”, “From my perspective...”, “From my view point...”, “Some people say that...”, “It is generally accepted that...”, “My impression is that...” and others.*

Основні граматичні моменти: використання в розмові різні часові конструкції, модальні слова і герундій, який поєднує властивості дієслова та іменника. Наприклад:

A: We have a whole year for freedom, relaxation and adventure. Let’s go to an English-speaking country. But which one? What do you think of America?

B: I’m not in support of this. I really like the culture and history of Britain. My dream is to go there. This country has an incredible number of famous places and attractions...

2) Завдання вимагає у студентів будувати діалог, використовуючи лексику як британської англійської мови, так і американської.

Час виконання: 15 хвилин.

Підготовлений матеріал для використання: картки зі словами і завданням. Наприклад:

Situation 1: Student A is lost in London and asks Student B for directions.

Situation 2: Student B is in the USA and goes to a restaurant. Student A is a waiter/waitress in the restaurant.

Card for student A:

Student A from the USA: *parking lot, dessert, jello, private school, cookies, fall, yard, faucet, taxi, realtor, candies, pickles, jelly, subway, real estate, candy store, drugstore.*

Card for student B:

Student B from the UK: *car park, jelly, pudding, public school, biscuits, autumn, garden, tap, cab, estate agent, sweets, gherkins, jam, underground, property, sweet shop, chemist's shop.*

Головні функції – продемонструвати:

- знання культури і місцевості найвидатніших міст англомовних країн;
- вміння розрізняти акценти британської та американської англійської мови;
- вміння розуміти та використовувати слова американської та британської англійської мови;
- вміння розпочати бесіду та підтримувати її з дотриманням черговості при обміні репліками;
- вміння спонукати партнера до продовження розмови;
- вміння вибрати із накопичених іншомовних засобів ті, що відповідають комунікативному завданню.

Ключові слова та вирази:

- **prepositions and adverbs to give directions:** *next to, on the opposite side of, on the corner of, carry on/ straight on, to the right/ left on, on Main Street, beside, etc.*
- **phrases to ask for directions:** *“Where is...?”, “Excuse me. Can you tell me where... is?”, “Sorry to bother you, but...”;*
- **phrases to give directions:** *“Walk up...”, “Walk down...”, “Walk along Main Street. You can't miss it!”, “Go straight up Main Street until you get to...”;*

– **phrases to order the meal:** “*Could I see the menu, please?*”, “*What do you recommend?*”, “*I’m allergic to...*”, “*I’ll take the...*”, “*I would like...*”, “*Could I have...?*”, “*Could you bring me...?*”;

– **phrases to take an order:** “*Today our specials are...*”, “*I’d recommend...*”, “*Are you ready to order?*”, “*... it’s accompanied with...*”, etc.

Основні граматичні моменти: використання різних часів у питаннях та стверджувальних реченнях, правильне використання фразових дієслів, модальних дієслів і наказового способу для спонування до здійснення дії, прохання або наказу.
. Наприклад:

A: Excuse me, Sir, I can't find the right way. Could you tell me how to get to Oxford Street? I want to see London's main attraction - Big Ben!

B: Sorry, but you are wrong. You are going in the wrong direction. You have to...

3) У цьому завданні студентам потрібно розіграти діалог, спираючись на вказані фотокартки.

Час виконання: 10-15 хвилин.

Підготовлений матеріал для використання: фотокартки із заданою ситуацією для опису. Наприклад:

Create a conversation for the man and woman in the photo. Imagine the man is welcoming the woman to his city in the USA.

A: Welcome to New York. Have you been here before?

B: No, I haven't. I am incredibly glad to be here. Tell me about this place?

Create a conversation for the three people in photo. Imagine they get reacquainted during a tour of the UK.

A: Have you met ___?

B: Actually, you look familiar. Have we met before?

C: Yes, I think we have. We were at the ...

Головні функції – продемонструвати:

- вміння реалізовувати мовні функції за допомогою різних мовних та мовних засобів;
- вміння вживати різні вступні структури та клішовані вирази, стандартні етикетні формули;
- вміння використовувати паралінгвістичні засоби (міміка, жести);
- вміння використовувати перепит для уточнення розуміння;
- вміння спонукати партнера до продовження розмови.

Ключові слова та вирази:

- phrases/ words to ask permission politely: “*I wonder if...*”, “*Would you mind if...*”, “*Do you mind if...*”, “*Could I (possibly) ...?*”, “*May I...?*”, “*Can I...?*”;

- phrases/ words to give permission: “*Yes, that’s O.K...*”, “*Of course...*”, “*Certainly...*”;
- phrases/ words to refuse permission: “*I’m afraid not...*”, “*I’m sorry, you can’t...*”, etc.
- phrases/ words of a kind request: “*Would you do me a favor?*”, “*May I ask you a favor?*” and others.

Основні граматичні моменти: використання модальних дієслів у запитаннях, для вираження ввічливості до співрозмовника; різні часові конструкції у реченнях, форми active/ passive voice.

II. Discussion/ Speaking activities

1) Студенти повинні створити діалог, підтверджуючи чи заперечуючи думки один одного.

Час виконання: 20 хвилин.

Підготовлений матеріал для використання: перелік тем для обговорення в надрукованому, або в електронному форматі.

Student A: Choose a topic and talk about it for 2 min.

Topic 1: *Where (how/ who with) would you like to spend your holidays this year? Will your choice depend on the culture? Why?*

Topic 2: *If you had a chance to move to one of these countries, which one would you choose - the US or the UK? Why? What job would you find there? What obstacles might you face there? And how would you overcome them?*

Student B: Listen to your partner. Do you agree with him? What would you change in the plan?

Головні функції – продемонструвати:

- вміння реалізовувати мовні функції за допомогою різних мовних засобів;
- знання з предмета країнознавства під час дискусії;
- вміння стимулювати та сприяти розвитку теми співрозмовником;

- вміння розуміти отриману інформацію;
- вміння погоджуватися та заперечувати слова співрозмовника.

Ключові слова та вирази:

– **phrases to give an opinion:** “*I’m concerned...*”, “*I have a feeling that...*”, “*What we have to decide is...*”, “*Personally, I think...*”, “*What I actually meant was...*”, “*There can be no doubt that...*”, “*I’m absolutely convinced that...*”, *etc*;

– **phrases to give an explanation:** “*The reason for this is...*”, “*Just let me explain...*”, “*Well, the thing is...*”, “*What I mean is...*”, “*Well, the reason is...*”, “*Above all we must keep in mind that...*” and others;

– **phrases to agree/ disagree with an opinion:** “*I quite agree...*”, “*I couldn’t agree with you...*”, “*I don’t think so either...*”, “*Marvelous*”, “*I’m all in favour of what you’ve been saying*”.

– **phrases for qualified agreement:** “*Yes, perhaps, but...*”, “*I agree up to a certain point, but...*”, “*I don’t think it’s as simple as that...*”, “*Yes, possibly, although...*”;

– **phrases for polite disagreement:** “*Well, that’s one way of looking at it, but...*”, “*No, I really can’t agree, I’m afraid...*”.

Основні граматичні моменти: використання різних часів у реченнях, форм passive/active voice, модальних дієслів, conditional sentences (I-III видів).

Наприклад:

A: If I went to America, I would choose Seattle, Washington to live. If I'm not mistaken, this is where the main offices of large companies are located - Amazon, Starbucks, Nordstrom. People there value personal time and work much less than is customary in New York or San Francisco. I'm absolutely convinced that the level of education among Seattle residents is one of the highest in the country.

B: I agree up to a certain point, but...

1) Студентам потрібно працювати у групі. Головне завдання – заповнити таблицю та обговорити її, висловлюючи свою власну думку.

Час виконання: 20–25 хвилин.

Підготовлений матеріал для використання: завдання та таблиця в електронному або роздрукованому варіанті. Наприклад:

<i>Name of city</i>	<i>Why did you choose it?</i>	<i>What are you going to do there?</i>
1. <i>New York;</i> 2. <i>Edinburgh;</i> 3. <i>California;</i> 4. <i>Los Angeles;</i> 5. <i>Philadelphia;</i> 6. <i>Alaska;</i> 7. <i>Liverpool...</i>		

Find two friends and work as a group of three. Imagine you have the chance to visit the cities of the U.K. or the USA. You have all the money you need, but you just have three days and you can only see one country. You also must stay together. Decide as a group which place you've chosen, why you chose it, and what you want to do there.

Головні функції – продемонструвати:

- знання з предмета країнознавства та головні факти про найвідоміші міста Британії чи Америки;
- вміння розпочати бесіду та підтримувати її з дотриманням черговості при обміні репліками;
- вміння працювати в групі;
- вміння вислуховувати співрозмовника, погоджуватися чи спростовувати його/ її думку;

- вміння спонукати партнера до продовження розмови.

Ключові слова та вирази:

- **words/ phrases associated with cities:** *populous, downtown, urban, populated, vocational school, under-developed, industrialised, climate, public transport system, tourist attractions, places of interest and etc;*
- **words/ phrases associated with the USA:** *democracy, constitution, patriotic, victory, freedom, Union;*
- **words/ phrases associated with the UK:** *authority, acknowledge, bound, populous, picturesque, community, castles, education;*
- **phrases for expressing one's own opinion:** *“I’m fairly confident that...”, “I’m pretty sure that...”, “Obviously...”, “Some people may disagree with me, but...”, “I might change my mind later, but...”, “I reckon/suppose...”, “I’ve always thought that...”, “To the best of my knowledge, ...”, etc.*

Основні граматичні моменти: *використання conditional sentences, модальних і фразових дієслів та різних часових форм.*

III. Analysis and discussion

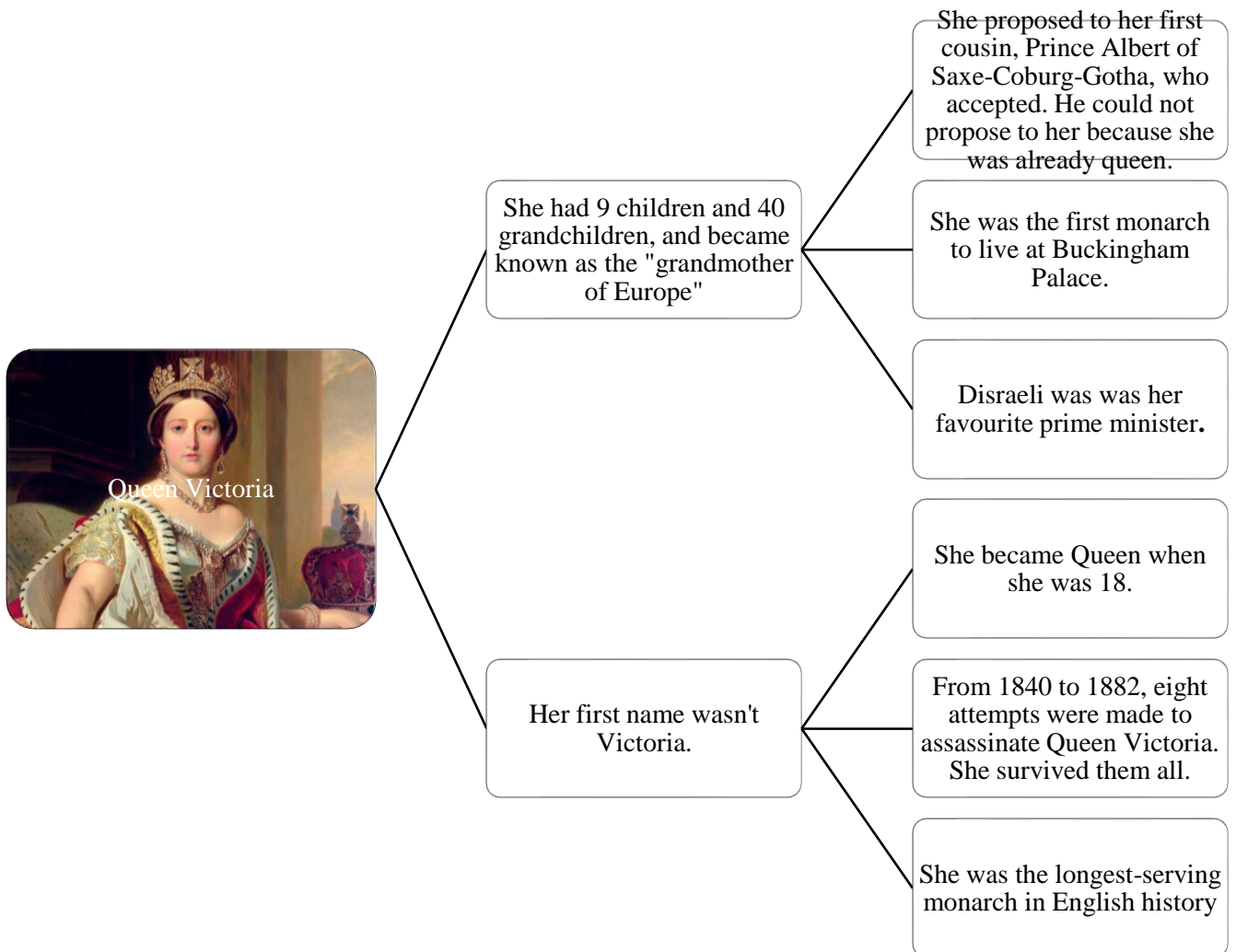
- 1) Студентам потрібно проаналізувати історичні факти та обговорити у парі чи групі.

Час на виконання: 20-25 хвилин.

Підготовлений матеріал для використання: діаграма з історичними фактами. Наприклад:

All of these facts about Queen Victoria are true except for one. Read them and discuss with your partner. Use the phrases in the box to help you:

*I’m fairly sure that... is true. It must be true. It can’t be true. It might be true.
Why do you think that? I just don’t believe it. I’m not sure about... What about...?*

Головні функції – продемонструвати:

- знання історичних особистостей Британії та Америки;
- вміння аналізувати події та радитися із співрозмовником;
- вміння підтримувати чи спростовувати думку співрозмовника, аргументуючи свою точку зору;
- вміння логічно, послідовно та зрозуміло відповідати на поставлені питання;
- вміння висловлювати оцінні судження щодо отриманої інформації;
- вміння висловлювати свою думку та впізнавати ставлення співрозмовника до отриманої інформації.

Основні граматичні моменти: використання минулого часу в реченнях, форм passive/ active voice, модальних та фразових дієслів.

2) Завдання вимагає від студентів аналізу та обговорення, для з'ясування неправдивої інформації.

Час виконання: 20-25 хвилин.

Підготовлений матеріал для використання: надрукована або онлайн-таблиця з інформацією про міста Америки та Британії, для аналізу та пошуку помилок. Наприклад:

Read some information about New York, the USA and York, England. There are 8 mistakes. Find out what they are by asking your partner questions.

- *Is New York situated on the east coast of the USA? or Where is New York situated?*

- *Is New York 390 kms north of Washington DC? or How far is New York from Washington DC? [64, с. 90].*

York, England	New York, the USA
<i>York is situated in North Yorkshire in Northern England. It is 341 kms north of London. It is on the same latitude as Warsaw.</i>	<i>New York is situated on the east coast of the USA. It is 390 kms north of Washington DC. It is on the same latitude as Rome.</i>
<i>When the Romans arrived in 71AD, the city was called Eboracum.</i>	<i>Dutch traders arrived and settled here in 1615 and called the city New Amsterdam.</i>
<i>Constantine the Great, who was the first Roman emperor to become a Christian, was proclaimed emperor here in 306AD.</i>	<i>The Dutch bought the whole island of Manhattan from the native Cherokee Indians in 1626 for \$27.</i>
<i>Hundreds of longboats carrying Vikings arrived in the city in 866AD. They fought the Saxons and won. The Vikings renamed the city Yorvik, from which its present name, York, comes.</i>	<i>Other settlements were begun in the Bronx, Brooklyn, Queens, and Staten Island in the early 17th century. The English captured the city for the Duke of Windsor in 1664 and the city was renamed New York.</i>
<i>During the English Civil War, which was fought between Charles I and Parliament, York surrendered to the</i>	<i>After the War of Independence, Abraham Lincoln was inaugurated as the first president of the United States in</i>

<i>Parliamentarians after the Battle of Marston Moor.</i>	<i>New York. In 1789, it was the first capital of the USA.</i>
<i>The oldest street in York is called The Shambles: The name Shambles comes from a medieval word meaning butchers. In 1872, there were 26 butchers' shops in the street.</i>	<i>The longest street in New York is 5th Avenue. It is 27 kms long. It was started by the Dutch in the early 17th century and got longer as Manhattan got bigger.</i>
<i>The Cathedral of St Peter was built between the 13th and 15th centuries. It is an excellent example of Gothic architecture. It contains more medieval glass than any other church in England.</i>	<i>The Empire State Building was completed in 1930. It was the tallest building in the world. It is often considered the ultimate American skyscraper because of its elegant stepped design.</i>

Головні функції – продемонструвати:

- знання історичних фактів визначних міст Британії та Америки;
- вміння висловлювати оцінні судження щодо отриманої інформації;
- вміння аналізувати і використовувати критичне мислення;
- вміння висловлювати свою думку та розуміти ставлення співрозмовника до отриманої інформації;
- вміння підтримувати чи спростовувати думку співрозмовника, аргументуючи свою точку зору.

Ключові слова та вирази:

- **phrases for discussion:** *“To start with...”, “First of all I’d like to point out...”, “The main problem is...”, “Speaking of...”, “What we have to discuss...”, “Let’s get this clear first...”, etc;*
- **phrases for expressing a personal opinion:** *“It seems to me that...”, “In my view...”, “I’m absolutely convinced that...”, “If you ask me, I think...”, “In fact...”, “Apparently/ obviously/ evidently...” and others;*
- **phrases for starting something as a fact:** *“Everyone knows that...”, “It is fact that...”, “It is accepted that...”, “It is common knowledge that...”, “We must face the fact that...”;*

- **phrases for expressing doubt:** *“I’m not sure...”, “Do you really believe that...”, “I wouldn’t be sure about that, if I were you”, “I doubt that very much”;*
- **phrases for giving reason:** *“The reason for this is...”, “This is due to...”, “I base my argument on...”, “I’m telling you all this because...”;*
- **phrases for giving summary:** *“Finally, I would like to say...”, “On the whole...”, “All things considered...”, “That’s about all there is to it”.*

Основні граматичні моменти: використання різних часових форм, модальні слова і герундій, а також conditional sentences.

Дані розроблені вправи є ефективним засобом формування умінь діалогічного мовлення у студентів щодо іноземної мови та країнознавчих аспектів. Вони базуються на комунікативно-орієнтованому та діяльнісному підходах, педагогічних закономірностях освітнього процесу та закономірностях проектування, здійснення діалогічного мовлення у ситуаціях іншомовного спілкування та вивчення дисципліни країнознавства. Ефективність підтверджується позитивним ставленням учнів до методів активного навчання, оскільки, як показують результати дослідження, активне навчання дозволяє учням у спільній діяльності здобувати знання, практичні вміння та навички, а також творчі здібності при вирішенні різних комунікативних завдань у процесі вивчення країнознавства та іноземної мови.

2.3. Цифровий інструментарій використання інноваційних технологій у процесі розвитку й удосконалення діалогічних умінь студентів-філологів

На сьогодні існує низка сайтів, які можна використовувати в навчанні студентів. Деякі з них містять текстові документи та творчі завдання до них, спеціальні навчальні сайти містять різновиди робіт, що розроблені з урахуванням рівня знань студентів. На особливу увагу заслуговують вузькоспеціалізовані навчальні сайти, що призначені для навчання чотирьох видів мовленнєвої

діяльності (письма, аудіювання, читання та говоріння), вивчення граматики, лексики, фонетики тощо [16, с. 12].

Розглянемо унікальну інтернет-енциклопедію, розроблену професором Херсонського державного університету Євгенією Співаковською [63]. Архітектура інтернет-продукту складається зі вступного плану, навчального матеріалу та творчих завдань країнознавчого характеру.

Зміст про Британію представлено в таких розділах:

1. Geography and climate: The British Isles; The United Kingdom (England, Scotland, Wales, Northern Ireland, London, Edinburgh, Cardiff, Belfast).
2. History: Earliest time. Britain's first people. The Celts. The Romans. Roman life. The saxon invasion: Christian England. The Vikings. The early middle ages. Conquest and feudal rule. Fresh conquests. Feudalism. The power of the kings of England (Church and State. The beginnings of Parliament). Цей розділ містить такі підрозділи:
  3. Land, people, language: National emblems; People (nationalities); the history of English; other languages in the UK; Modern variants of English.
  4. Politics and government: Parliament; The System of Government (The Royal Family, Prime Minister, The Cabinet, Parties); Economy.
  5. Culture: Sport; Music; Cinema; Literature; Science; Theatres.
  6. Famous people: Writers; Actors/actresses; Musicians; Scientists; Inventors.
  7. Famous places, landmarks and institution. Education.
  8. Daily life: Holidays; Traditions and habits; National food and recipes.

Матеріал про США представлено в таких розділах:

1. Geography and climate: New England, Mid-Atlantic, Southeast, Midwest, The Rocky, Mountains, Southwest, Pacific Coastal.
2. History: Earliest time, European exploration of America, The Colonial Period, American Independence, The American Constitution, Civil War and

Reconstruction, The Post-Reconstruction Era, World War I and the Great Depression, The New Deal and the Second World War, The Cold War Era to the Present.

3. Land, people, language: National emblems; People (nationalities); other languages in the USA.

4. Politics and government: Federal Government, State Government, Local Government, Elections, Political parties, pressure groups; Economy.

5. Culture: Sport; Music; Cinema; Literature; Science; Theatres.

6. Famous people: Writers; Actors/actresses; Musicians; Scientists; Inventors.

7. Famous places, landmarks and institution. Education.

8. Daily life: Holidays; Traditions and habits; National food and recipes.

Під час епідемії та воєнного часу дана інтернет-енциклопедія є ключовим ресурсом для забезпечення синхронній та асинхронній форм навчання. Її активно використовують в роботі зі студентами і це дає значні результати. Такий висновок підтверджено експериментом, в якому взяла участь група студентів Херсонського державного університету. В експерименті взяли участь 10 студентів 451 групи спеціальності «014 Середня освіта, 014.02 Мова і література» Херсонського державного університету. Для визначення початкового рівня знань учасникам потрібно було пройти тест, який складався з 50 питань. Середня кількість балів складала 19,7. Цей результат є невисоким. Саме з метою збагачення знань студентів корисною та потрібною інформацією, було розроблено інтернет-енциклопедію. Протягом навчання на кожному практичному занятті було використано вправи з інтернет-енциклопедії. Вправи спрямовані на розвиток навичок діалогічного мовлення у студентів. Питання для обговорення, завдання, інтерактивні вправи створювали діалог як між студентами, так і в розмові з викладачем. Велися дискусії, міркування про виконання того чи іншого завдання. По завершенню курсу було здійснено фінальний тест, який складався зі 100 питань. Середня кількість балів за тест

склала 60,6. Даний результат показав, що вивчаючи матеріал інтернет-енциклопедії, обговорюючи завдання на практичних заняттях та виконуючи вправи самостійно в онлайн-форматі, знання у студентів стали значно кращими.

Як показала практика, використання матеріалів із даної інтернет-енциклопедії сприяє глибшому та ефективнішому закріпленню іншомовного матеріалу та активізує саморозвиток учасників освітнього процесу. Крім того, використання інтернет-енциклопедії дозволяє більш ефективно вирішувати цілу низку дидактичних завдань, зокрема формувати і вдосконалювати навички читання шляхом безпосереднього використання матеріалів інтернет-енциклопедії; збільшувати словниковий запас лексикою сучасної англійської мови; формувати стійку мотивацію студентів до іншомовної діяльності за допомогою систематичного використання автентичних матеріалів.

ВИСНОВКИ

Розглянувши сценарії розвитку англомовного діалогічного мовлення студентів-філологів в рамках цифровізації під час вивчення дисципліни «Країнознавство», можемо зробити такі висновки.

Визначивши ключові дефініції і проблеми дослідження, зазначимо таке. Діалогічне мовлення – це процес взаємодії двох чи більшої кількості учасників спілкування, при якому кожен із них виступає по черзі як слухач і як мовець.

Одна з важливих психологічних особливостей діалогічного мовлення є ситуативність. Ситуативним діалогічне мовлення є тому, що часто його зміст можна зрозуміти лише з урахуванням тієї ситуації, в якій воно здійснюється. Діалогічне мовлення тісніше пов'язане з ситуацією, ніж монологічне. Також варто зауважити, що воно є більш динамічним за монологічне.

Під вправою маються на увазі різні види навчальної діяльності, що складаються з системи навчальних дій – від рецептивних, елементарних за операційним складом, до продуктивних, складних, які вимагають від студентів багаторазове, варіативне та творче застосування знань, здобутих у процесі навчання. Мовленнєві вправи вимагають від студентів рецептивної, репродуктивної та продуктивної діяльності.

Охарактеризувавши психолого-лінгвістичні особливості, структуру й характеристику діалогічних умінь студентів-філологів, зазначимо, що характерною особливістю діалогічного мовлення є його емоційна забарвленість, адже мовець передає не просто якісь знання, а свої думки, почуття, висловлює ставлення до предмету обговорення. Це впливає і на вибір лексико-граматичних засобів, структуру реплік та інтонаційне оформлення. З психологічної точки зору діалогічне мовлення завжди є вмотивованим, однак сам по собі мотив виникає

далеко не завжди. А тому потрібно створити такі умови, в яких студенти мали б необхідність, а ще краще – бажання щось сказати, висловити власну оцінку чогось. Багато в чому це залежить від психологічного клімату під час заняття: атмосфера доброзичливості, яку створює викладач, зацікавленість у роботі сприятимуть вмотивованості усіх учасників діалогу.

Дослідивши стан опанування діалогічного мовлення в практиці вузів України та за кордоном, зазначимо, що на сьогодні в мережі Інтернет існує низка клуби «мовного обміну», де можна зареєструватися і спілкуватися з людьми, які розмовляють мовою, яку викладають, і натомість допомагати іншим людям у вивченні української мови. Крім того, це хороший спосіб знайти друзів на основі спільності інтересів та регулярно з ними спілкуватися в соціальних мережах. За кордоном Інтернет-ресурси вже широко використовуються в освіті завдяки тому, що в глобальних мережах можна знайти потрібну інформацію. Глобальна мережа Інтернет пропонує багато корисних ресурсів для викладачів іноземних мов. Це спеціальні програми навчання іноземних мов, а також автентичний матеріал які вчитель може самостійно вибрати та адаптувати до конкретних навчальних завдань. Включення мережевих матеріалів у зміст навчання є одним із основних застосувань мережі Інтернет. Для ефективного вивчення англійської мови найбільш привабливим є використання різних сайтів. Вони допомагають розв'язувати різноманітні дидактичні завдання: розвивати читання та навички читання з використанням матеріалів глобальної мережі; поповнювати свій лексичний запас, викликають живий інтерес до фразеології англійської мови; формувати стійку мотивацію до вивчення англійської мови; розширювати світогляд студентів, тим самим формуючи їх соціокультурну компетентність. Інтерес до мовних фактів є сформованою здатність уважно бачити і чути, розвиває допитливість до значення невідомих висловів, а також бажання вживати їх у власному мовленні.

Звичайно, використання Інтернету у вивченні іноземної мови не є альтернативою до традиційного, але дозволяє більш ефективно вирішувати низку важливих дидактичних завдань. Як показують дослідження, використання освітніх ресурсів для освітніх цілей та медіаосвіти, використання новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологій в освітньому процесі дозволяє демонструвати навчальні матеріали у графічній, звуковій, анімаційній формах. А це дає можливість студентам опановувати предмет на більш високому рівні; автоматизувати процес засвоєння, закріплення та застосування навчальних матеріалу, враховуючи інтерактивність багатьох електронних посібників; диференціювати та індивідуалізувати навчання; удосконалювати навички читання, шляхом безпосереднього використання матеріалів мережі різного рівня складності та навички аудіювання на основі автентичних звукових текстів мережі Інтернет, навички писемного мовлення та говоріння; збільшувати словниковий запас; організовувати самостійну навчальну роботу; знайомити студентів з мовним етикетом, особливостями мовної поведінки різних народів в умовах спілкування, культурою, традиціями країни, мова якої вивчається; формувати стійку мотивацію студентів до іншомовної діяльності саме на основі систематичного використання автентичних матеріалів та застосування принципу зв'язку із життям; надавати можливість доступу до навчання дистанційно.

Висвітливши методи розвитку вмінь англомовного діалогічного мовлення, зазначимо, що при створенні навчальних комунікативних ситуацій важливо враховувати інтерес студентів до предмету розмови. Необхідною умовою є адекватний підбір і самого предмета. На основі предметів обговорення формулюються мовленнєві задачі, процес вирішення яких передбачає виникнення у мовця мотиву, комунікативного наміру. мовний матеріал вимагає включення до змісту навчання мовних кліше, мовленнєвих функцій, заповнювачів пауз, еліптичних конструкцій тощо, тобто, фраз, висловів,

граматичних структур, які порушують норми з точки зору граматики англійської мови, проте є типовими для діалогічного мовлення.

До змісту навчання слід віднести також лінгвістичні маркери соціальних стосунків, вирази народної мудрості, безеквівалентну та конотативну лексику, вирази привітання, подяки тощо. Також необхідно враховувати потреби й можливості студентів, їхній мовленнєвий досвід. Тільки за умови, що аудіо- або відеоматеріал буде цікавим і відповідним сформованим навичкам та вмінням студентів, презентований діалог буде засвоєно. Таким чином, предметний аспект змісту навчання англійського діалогічного мовлення складають ситуації спілкування, об'єднані у сфери спілкування, теми, комунікативні наміри, мовний і мовленнєвий матеріал. Мовний матеріал окреслюється програмними вимогами щодо активних і пасивних мінімумів, а також включає мовні кліше, мовленнєві функцій, заповнювачі пауз, еліптичні конструкції, тобто, фрази, вислови, граматичні структури в межах визначених тем. Мовленнєвий матеріал презентується стандартними автентичними аудіо- та відеодіалогами.

Розробивши комплекс вправ і завдань для навчання діалогічного мовлення, зауважимо, що в результаті роботи розроблено вправи, які є ефективним засобом формування умінь діалогічного мовлення у студентів щодо іноземної мови та країнознавчих аспектів. Вони базуються на комунікативно-орієнтованому та діяльнісному підходах, педагогічних закономірностях освітнього процесу та закономірностях проектування, здійснення діалогічного мовлення у ситуаціях іншомовного спілкування та вивчення дисципліни країнознавства. Ефективність підтверджується позитивним ставленням учнів до методів активного навчання, оскільки, як показують результати дослідження, активне навчання дозволяє учням у спільній діяльності здобувати знання, практичні вміння та навички, а також творчі здібності при вирішенні різних комунікативних завдань у процесі вивчення країнознавства та іноземної мови.

Висвітливши цифровий інструментарій використання інноваційних технологій у процесі розвитку й удосконалення діалогічних умінь студентів-філологів, зазначимо, що на сьогодні існує низка сайтів, які можна використовувати в навчанні студентів. Деякі з них містять текстові документи та творчі завдання до них, спеціальні навчальні сайти містять різновиди робіт, що розроблені з урахуванням рівня знань студентів. На особливу увагу заслуговують вузькоспеціалізовані навчальні сайти, що призначені для навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (письма, аудіювання, читання та говоріння), вивчення граматики, лексики, фонетики тощо. Один із них – унікальна інтернет-енциклопедія, розроблена професором Херсонського державного університету Євгенією Співаковською. Архітектура інтернет-продукту складається зі вступного плану, навчального матеріалу та творчих завдань країнознавчого характеру. Як показала практика, використання матеріалів із даної інтернет-енциклопедії сприяє глибшому та ефективнішому закріпленню іншомовного матеріалу та активізує саморозвиток учасників освітнього процесу. Крім того, дана практика дозволяє більш ефективно вирішувати цілу низку дидактичних завдань, зокрема формувати і вдосконалювати навички читання шляхом безпосереднього використання матеріалів інтернет-енциклопедії; збільшувати словниковий запас, як активний так і пасивний, лексикою сучасної англійської мови; формувати стійку мотивацію студентів до іншомовної діяльності за допомогою систематичного використання автентичних матеріалів. Цей інтернет-ресурс забезпечує організацію ефективного залучання студентів через двосторонні комунікації, відносини, моніторинг якості навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова Т. Диалогизм в прагмалингвистике и изучение речевого этикета. *Теоретическая и прикладная лингвистика: межвузовский сборник научных трудов*. Вып. 3. Аспекты метакоммуникативной деятельности Киев, 2002. С. 148–189.
2. Алиева А. Проблема викладання іноземних мов у закладах вищої освіти в умовах глобалізації. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: зб. матеріалів IV Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 14 квітня 2021 року .Луцьк, 2021*. С. 9–12.
3. Артемов В. Обучение диалогической речи (на материале английской речи): пос. для учителей. Киев, 1989. 123 с.
4. Балабайко М. Обучение моделирования диалогической речи. *Иностранные языки в школе*. 1976. № 1. С. 17–21.
5. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: навч. посіб. Київ, 2004. 342 с.
6. Березова Л. Методологічні основи навчання наукового діалогічного мовлення. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. 2019. Вип. 5. С. 280–283.
7. Бибики Т. Використання цифрового інструментарію як сучасного джерела удосконалення діалогічних умінь студентів-філологів (на прикладі інтернет- енциклопедії країнознавство англомовних країн). *Магістерські студії*. 2022. С. 15–17.
8. Борзова Е. Диалогическая речь как цель и средство обучения английского языка. *Иностранные языки в школе*. 1985. № 2. С. 33–36.

9. Варварук М. Формування готовності майбутніх педагогів до навчання діалогічного мовлення молодших школярів. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. № 70. С. 34–37.

10. Васьківська Г. Формування комунікативної компетентності особистості як основна проблема сучасної лінгводидактики. URL: [file:///C:/Users/%D0%9E_%D0%9E/Downloads/Nvvnup_2016_1\(1\)__8%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9E_%D0%9E/Downloads/Nvvnup_2016_1(1)__8%20(2).pdf). (дата звернення: 08.09.2022).

11. Волкова Л. Особливості розвитку іншомовного діалогічного мовлення студентів. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 26 березня 2020 року*. Луцьк, 2020. С. 103–105.

12. Воронич Г. Діалог // *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2007. Т. 7. URL: <https://esu.com.ua/article-24455> (дата звернення: 08.11.2022).

13. Гапонова С. Взаємопов'язане навчання видів мовленнєвої діяльності у процесі навчання іноземної мови. *Іноземні мови*. 2009. Вип. 2. С. 13–16.

14. Гарбуза Т. Використання хмарних технологій під час навчання іншомовного спілкування у закладах вищої освіти. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 26 березня 2020 року*, Луцьк, 2020. С. 14–16.

15. Гроза Л. Впровадження рольової гри в навчання діалогічного мовлення. *Англійська мова та література*. 2012. № 7. С. 2–11.

16. Гуревич Р., Кадемія М. Інноваційні технології у закладах вищої освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр.* Київ-Вінниця: 2018. Вип. 51. С. 11–15.

17. Денисова С. Інтернет як інтерактивний засіб навчання іноземних мов. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: зб. матеріалів III*

Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 26 березня 2020 року, Луцьк, 2020. С. 17–19.

18. Загнітко А. Основи мовленнєвої діяльності: навч. посіб. Донецьк, 2001. 316 с.

19. Исхакова Ф. Обучение правильной неподготовленной диалогической речи. *Иностранные языки в школе*. 1976. № 4. С. 54–57.

20. Іванова О. Методичні переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування англомовної професійно орієнтованої компетентності. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання. Збірник наукових праць*. Київ, 2014. Вип. 49. С. 90–97.

21. Казарцева О. Культура речевого общения: теория и практика обучения. Киев, 1999. 496 с.

22. Кароматова З. Инновационные технологии в преподавании и изучении английского языка. *Достижения науки и образования*. 2017. № 4. С. 63–65. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsionnye-tehnologii-v-prepodavanii-i-izuchenii-angliyskogo-yazyka/viewer> (дата обращения: 12.09.2022).

23. Китайгородская Г. Интенсивное обучение иностранным языкам: теория и практика: монография. – 2-е изд., перераб. и доп. Москва, 2009. 280 с.

24. Колодязна В. Навчання діалогічного мовлення на уроках англійської мови за комунікативною методикою. *Англійська мова та література*. 2004. № 6. С. 5–11.

25. Колшанский Г. Лингвокоммуникативные аспекты речевого общения. *Методическая мозаика*. Киев, 2006. С. 27–32.

26. Коробейнікова Т. Зміст формування англомовної компетентності в діалогічному мовленні майбутніх учителів. *Збірник наукових праць, КНЛУ*. 2014. Вип. 49. С. 70–74.

27. Короненко Г. Развитие навыков диалогического мовлення на уроках англійської мови. *Англійська мова та література*. 2009. № 25. С. 2–6.

28. Костюченко К. Особливості навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови у ВНЗ. *Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград, 2015. Вип. 135. С. 135–139.

29. Красилич А. Особливості інтеграції інформаційних технологій в процесі навчання іноземній мові. *Актуальні проблеми іноземної комунікації*: зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 26 березня 2020 року, Луцьк, 2020. С. 32–34.

30. Кузнєцова Н. Реалізація комунікативного підходу у навчанні іноземної мови через використання інформаційно-комунікаційних та інтернет-технологій в парадигмі їхнього розвитку. *Актуальні проблеми іноземної комунікації*: зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 26 березня 2020 року. Луцьк, 2020. С. 35–37.

31. Кузнєцова О. Використання комп'ютерних технологій на заняттях з іноземної мови. URL: http://www.rusnauka.com/30_NIEK_2011/Pedagogical/596146.doc.htm. (дата звернення: 08.09.2022).

32. Лавринюк І. Застосування Інтернет-ресурсів для вивчення іноземної мови. *Актуальні проблеми іноземної комунікації*: зб. матеріалів IV Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 14 квітня 2021 року, Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2021. С. 41–43.

33. Латій О. Комунікативні вправи в навчанні англійської. *Сучасна школа України. Сер. Шкільний світ*. 2015. № 5(трав.). С. 27–39.

34. Лисак Г. Зміст навчання іноземного діалогічного мовлення студентів філологічних спеціальностей. *Педагогічний дискурс*. 2015. Випуск 18. С. 128–131.

35. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: навчально-методичний посібник / за наук. ред. Редька В. Г. Київ, 2013. 360 с.

36. Лук'янчук М. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції студентів вищих навчальних закладів. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: зб. матеріалів IV Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 14 квітня 2021 року*. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2021. С. 99–104.
37. Мартинюк О. Комунікативні особливості Твіттер-дискурсу. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 26 березня 2020 року, Луцьк, 2020*. С. 46–47.
38. Матлах І. Методичні прийоми комунікативного навчання англійської мови. *Англійська мова та література*. 2012. № 4. С. 5–7.
39. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за загальн. ред. С. Ніколаєвої. Київ, 2013. 590 с.
40. Мушаровська А. Розвиток навичок усного мовлення на уроках англійської мови. *Іноземні мови в школах України*. 2019. № 3. С. 21–28.
41. Наконечна А. Особливості навчання діалогічного мовлення при вивченні англійської мови. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2015. № 2. С. 175–189.
42. Ніколаєва С. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. / перекл. з англ. Київ, 2003. 273 с.
43. Ніколаєва С. Шерстюк О. Сучасні підходи до викладання іноземних мов. *Іноземні мови*. 2001. № 1. С. 50–58.
44. Пархоменко О. Використання електронних засобів навчання у процесі викладання іноземних мов. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: зб. матеріалів IV Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 14 квітня 2021 року*. Луцьк, 2021. С. 52–54.

45. Семенюк Я. Інтернет як джерело додаткової інформації. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти: зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 26 березня 2020 року*. Луцьк, 2020. С. 65–67.
46. Скалкін В. Обучение диалогической речи. Киев, 1989. 158 с.
47. Склярєнко Н. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе: пособие для учителей. Киев, 1988. 150 с.
48. Солодар Л. Діалогічне мовлення – основний вид мовленнєвої діяльності при вивченні української мови як іноземної. *Вісник ВПП*. 2010. Вип. 2. С. 163–167.
49. Спічко В. Використання рольової гри при навчанні діалогічного мовлення на уроках англійської і німецької мов у середніх класах загальноосвітньої школи. *Іноземні мови в школах України*. 2014. № 6. С. 9–20.
50. Стрельбіцька О. Подолук С. Роль медіа освітніх технологій у формуванні комунікативної компетентності майбутнього учителя. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: зб. матеріалів IV Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 14 квітня 2021 року*. Луцьк, 2021. С. 148–151.
51. Стрикун О. Навчання іноземній мові шляхом використання мультимедійних технологій. URL: <http://www.rusnauka.com> (дата звернення: 06.09.2022).
52. Сура Н. Навчання студентів університету професійно орієнтованому на спілкування іноземною мовою. Луганськ, 2008. 126 с.
53. Сцисловська О. Усне мовлення на уроках англійської мови. *English. Language. Culture. Weekly*. 2015. № 4. С. 9–11.
54. Хілько Н. Навчання діалогічного мовлення як засіб розвитку креативного мислення учнів. *Англійська мова та література*. 2012. № 13. С. 2–11.

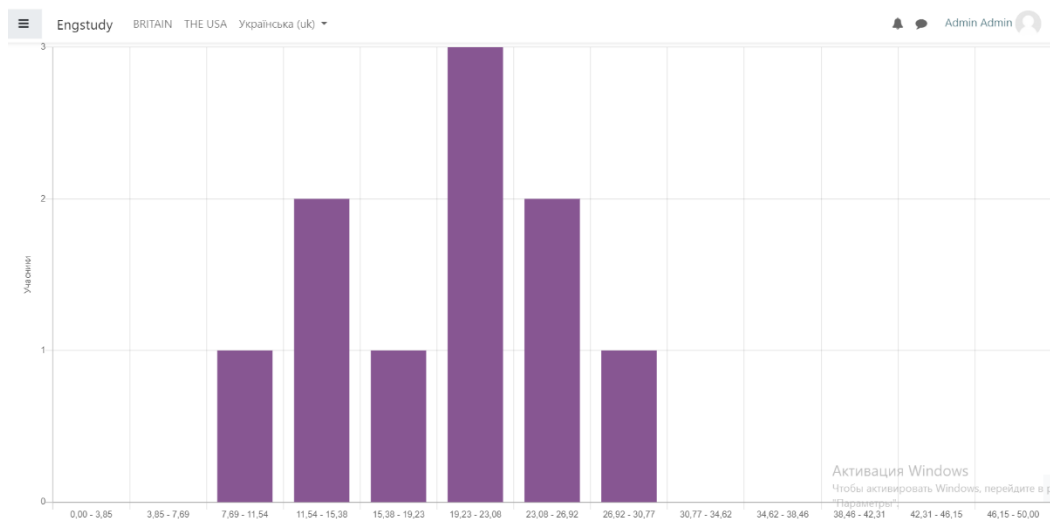
55. Хорсун М. Система вправ у діалогічній мові. *English. Language. Culture. Weekly. Сер. Шкільний світ*. 2011. № 15(Apr.). С. 16–18.
56. Чахоян Л. Синтаксис диалогической речи современного английского языка. Киев, 1999. 168 с.
57. Черниш В. Навчання іншомовного діалогічного мовлення в аспекті компетентісного підходу. *Іноземні мови*. 2012. № 4. С. 11–27.
58. Afanasieva L.V., Smyrnova M.L. The Use of Innovative Technologies in English Language Teaching Process of Technical University Students. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 26 березня 2020 року*, Луцьк, 2020. С. 10–13.
59. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. Pearson Education Ltd., 2000. 356 p.
60. Chirag Patel. International Journal of Advancements in Research & Technology. Volume 2. Issue 7. July-2013. Copyright. P. 117–119.
61. Dialogic teaching at school / ed. By Oksana Duchak, 2014. URL: <file:///D:/Downloads/48-50-1-SM.pdf> (дата звернення: 08.10.2022).
62. Vygotskij L.S. The preface to the translation into Russian language of E L.Torndaik's book: Thorndike E.L. The principles of teaching based on psychology. Collected works in 6 volumes. Volume 1. Moscow: Pedagogika, 1982 (in Russian) p. 107–112.
63. <http://engstudy.kspu.edu>
64. https://vk.com/doc222811148_459121758?hash=nOoOHgmz0w1EcspqKZnuzS8IfX1AoiChRPbvSWNW1k,

ДОДАТКИ

Додаток А

Визначення початкового рівня знань студентів 451 групи, спеціальності «Середня освіта (мова і література англійська), з дисципліни «Країнознавство» у II розділі:

Engstudy BRITAIN THE USA Українська (uk)							
Завантажити таблицю даних як: Значення розділені комами (.csv) Завантажити							
	Прізвище / Ім'я	Електронна пошта	Стан	Розпочато	Завершено	Затрачений час	Оцінка/50,00
☐	Maliatska Alina Перегляд спроби	alinataa.jb@gmail.com	Завершено	12 October 2022 10:08 AM	12 October 2022 10:17 AM	9 хв 17 сек	20,00
☐	Лаврик Аліна Перегляд спроби	lavrik2206@gmail.com	Завершено	12 October 2022 10:08 AM	12 October 2022 10:18 AM	10 хв	23,00
☐	Shamal Daria Перегляд спроби	alekca534@gmail.com	Завершено	12 October 2022 10:08 AM	12 October 2022 10:18 AM	10 хв 1 сек	20,00
☐	Agasiyeva Lolita Перегляд спроби	lolitaagasiyeva@gmail.com	Завершено	12 October 2022 10:08 AM	12 October 2022 10:18 AM	10 хв	26,00
☐	Norchenko Irina Перегляд спроби	irinanorchenko1906@gmail.com	Завершено	12 October 2022 10:08 AM	12 October 2022 10:18 AM	10 хв	18,00
☐	Sribna Diana Перегляд спроби	sdianan922@gmail.com	Завершено	12 October 2022 10:08 AM	12 October 2022 10:18 AM	9 хв 59 сек	27,00
☐	Федюшкіна Валерія Перегляд спроби	lerafedyushkina14@gmail.com	Завершено	12 October 2022 10:08 AM	12 October 2022 10:18 AM	9 хв 59 сек	14,00
☐	Selezneva Alexandra Перегляд спроби	popymopy658@gmail.com	Завершено	12 October 2022 10:08 AM	12 October 2022 10:18 AM	9 хв 59 сек	26,00
☐	Kaganska Helen Перегляд спроби	lena57590@gmail.com	Завершено	12 October 2022 10:10 AM	12 October 2022 10:20 AM	10 хв	12,00
☐	Filipova Kataryna Перегляд спроби	filipova.ekatarina@gmail.com	Завершено	12 October 2022 10:16 AM	12 October 2022 10:26 AM	10 хв	11,00
	Загальне середнє						19,70 (10)

Додаток Б

Визначення рівня знань студентів 451 групи, спеціальності «014 Середня освіта, 014.02 Мова і література», по завершенню вивчення дисципліни «Країнознавство»:

Engstudy BRITAIN THE USA Українська (uk)

Прізвище Вибрати все A B В Г Д Е Є Ж З И І Й К Л М Н О П Р С Т У Ф Х Ц

Завантажити таблицю даних як

☐	Прізвище / Ім'я	Електронна пошта	Стан	Розпочато	Завершено	Затрачений час	Оцінка/100,00
☐	Лаєрик Аліна Перегляд спроби	lavnik2206@gmail.com	Завершено	2 November 2022 09:40 AM	2 November 2022 10:05 AM	24 хв 59 сек	64,00
☐	Малиатська Аліна Перегляд спроби	alinataajb@gmail.com	Завершено	2 November 2022 09:40 AM	2 November 2022 10:05 AM	24 хв 47 сек	78,00
☐	Норченко Іріна Перегляд спроби	irinanorchenko1906@gmail.com	Завершено	2 November 2022 09:40 AM	2 November 2022 10:05 AM	24 хв 53 сек	60,00
☐	Шамал Дарія Перегляд спроби	alekca534@gmail.com	Завершено	2 November 2022 09:40 AM	2 November 2022 10:04 AM	23 хв 29 сек	65,00
☐	Каганська Гелен Перегляд спроби	lena57590@gmail.com	Завершено	2 November 2022 09:40 AM	2 November 2022 10:05 AM	24 хв 59 сек	50,00
☐	Срібна Діана Перегляд спроби	sdianan922@gmail.com	Завершено	2 November 2022 09:40 AM	2 November 2022 10:05 AM	25 хв 1 сек	72,00
☐	Агасієва Лоліта Перегляд спроби	amaliyanurullaeva@gmail.com	Завершено	2 November 2022 09:40 AM	2 November 2022 10:05 AM	25 хв 1 сек	55,00
☐	Селезнева Александра Перегляд спроби	popymopy658@gmail.com	Завершено	2 November 2022 09:41 AM	2 November 2022 10:06 AM	25 хв	76,00
☐	Філіппова Катаріна Перегляд спроби	filippova.ekatarina@gmail.com	Завершено	2 November 2022 09:41 AM	2 November 2022 10:06 AM	25 хв	39,00
☐	Федюшкіна Валерія Перегляд спроби	lerafedyushkina14@gmail.com	Завершено	2 November 2022 09:43 AM	2 November 2022 10:08 AM	25 хв	47,00
	Загальне середнє						60,60 (10)

